

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENİ ADAYLARININ ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE YÖNELİK YETERLİLİK ALGILARI VE TUTUMLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

*Cem ERDEM**

ÖZET

Meslek kavramı özellikle uzmanlaşmanın önemli olduğu iş kollarında sosyokültürel ve ekonomik olarak yeri yadsınamayacak bir ihtisas alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda her meslek kolu kendine özgü unsurları bünyesinde bulundurmakta ve çalışanlarını da bu unsurlara uyum sağlamaya zorlamaktadır. Toplumun her aşamada yapılandırılması ve bireylere belli değerlerin aktarılmasında öğretmenlik mesleğinin önemli bir yeri olduğu açıktır. Öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumları ve mesleki yeterlilik algılarına yönelik tespitler, öğretmen yetiştirme programının da değerlendirilebilmesine imkân vermesi bakımından önemlidir. Bu çalışmada, Türk dili ve edebiyatı öğretmeni adaylarının mesleki yeterlilik algıları ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları incelenmiştir. Araştırma, genel tarama modelinin bir türü olan ilişkisel tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmadaki veriler, beşli likert tipinde 22 maddeden oluşan anket aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma, 2011-2012 eğitim öğretim yılında güz döneminde Gazi Üniversitesi Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği bölümü dördüncü sınıf öğrencileri ve tezsiz yüksek lisans programında öğrenim görmekte olan 137'si kız (%80,6), 33'ü (%19,4) erkek olmak üzere toplam 170 öğrenciden alınan verilerden yararlanılarak oluşturulmuştur. Anket aracılığıyla toplanan veriler istatistikî olarak bağımsız örneklem t testi ve tek faktörlü varyans analizi (Anova) ile anlamlandırılmış ve sonuçlar tablolaştırılmıştır. Sonuç olarak öğretmen adaylarının mesleğe ilgi duydukları, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının yüksek olduğu belirlenmiş bununla birlikte özel alan bilgisi ve meslek bilgisi konularında kendilerini yetersiz hissettikleri tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının pedagojik becerileri ve özel alan bilgisi bakımından yetkinleşebilmelerine imkan sağlayacak derslerin artırılmasının, mesleki yeterlilik algılarını olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Edebiyat Öğretimi, Öğretmen Eğitimi, Tutum, Mesleki Yeterlilik Algısı.

* Okutman, Adam Mickiewicz Üniversitesi Doğu Araştırmaları Türkoloji Bölümü/Polonya, El-mek: cemerdem@gmail.com

QUALIFICATION PERCEPTION OF THE TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE EDUCATION TEACHER CANDIDATES AND ATTITUDES TO TEACHING OCCUPATION

ABSTRACT

The concept of occupation turns up as an undeniable field in terms of socio-cultural and economical aspects especially in sectors in which specializing is important. In this respect every sector involves distinctive components and obliges its workers to adapt these conditions. The importance of teaching job may be said in configuration of society in every stage and transferring some values to the individuals. Attitudes to the job of teacher candidates and professional competence sences are important in teacher training in sense of fixing and evaluating the accusations. In this survey Turkish language and literature course teacher candidates' professional competence perceptions and their attitudes to the job have been searched. The survey has been carried out with relational scanning which is a type of general scanning. In these kinds of models, needed datas are collected from individuals and object that are defined as the target group of survey towards the aims by using different tools. Datas in survey have been collected by means of a questionnaire composed of 22 question matters quinary likert type. The survey has been composed of datas which are obtained from 4th grade Turkish language and literature teaching department students of Gazi University in 2011-2012 education year's autumn term and 170 non-thesis MA students 137 of whom are female (%80,6),33 of whom are male (%19,4). In this survey, Cronbach-Alfa Formula has been used so as to identify the reliability of the results of measurements and Cronbach-Alfa value has been calculated as ,75. Datas collected through the questionnaire have been explained and the results are tabulated with a statistically independent sample test and single factor analysis of variance (Anova). In the study, prospective teachers are defined in adequate, especially in terms of the field knowledge. Perception of educational sciences courses are not sufficient in terms of quality and quantity emerges as a remarkable finding. As a result, the teacher candidates' interests to the profession, attitudes towards the teaching profession is high, however, it has been identified that they are insufficient in terms of special field knowledge and vocational knowledge. A meaningful difference was identified in teacher candidates' attitude points and the perception level of vocational competence in only sex and mother profession variables. The fact that the courses are raised that enables teacher candidates' development in terms of pedagogic skills and special field knowledge is thought to affect their vocational competence perceptions positively.

Key Words: Literature Teaching, Teacher Education, Attitude, Perception of Vocational Qualifications.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/4, Fall, 2012

Giriş

Meslek kavramı özellikle uzmanlaşmanın önemli olduğu iş kollarında sosyokültürel ve ekonomik olarak yeri yadsınamayacak bir ihtisas alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Meslek, "geçim için tutulan yol" (Develioğlu,2001: 627); "belirli düzeyde beceri, teorik bilgi, eğitim ve diploma gerektiren, niteliği toplumdan topluma değişmekle beraber yüksek statü, prestij ve gelir kazandıran iş" (Demir ve Acar, 2002: 282); "belirli faaliyet alanları etrafında yoğunlaşmış ve biçimlenmiş insani ilişkiler bütünü" (Kemerlioğlu,1973: 29); "insanlara yararlı mal ve hizmet üretmek ve karşılığında para kazanmak için yapılan iş, belli bir eğitimle kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, kuralları toplumca belirlenmiş etkinlikler bütünü" (Kuzgun, 2000: 3) olarak tanımlanmaktadır.

Meslekler, belirli ihtisas alanları olarak uzmanlaşmanın sağlandığı iş kollarıdır. Bu bağlamda her meslek kolu kendine özgü unsurları bünyesinde bulundurmakta ve çalışanlarını da bu unsurlara uyum sağlamaya zorlamaktadır. Bu nedenledir ki "birey, mesleği üzerinden anlam üretir; bireyin mesleğini algılama ve değerlendirme biçimi; bireyin duyuş, düşünüş özelliklerini, tutumlarını, vaziyet alışını ve genel olarak eylem altyapısının biçimlenişini etkiler" (İlhan, 2008: 315). Toplumun her aşamada yapılandırılması ve bireylere belli değerlerin aktarılmasında öğretmenlik mesleğinin önemli bir yeri olduğu ifade edilebilir. "Yetiştirilecek yeni kuşağın nitelikleri büyük ölçüde kendilerini yetiştiren öğretmenlerin niteliğine bağlı olacaktır" (Yılman 2006: 294). Bu nedenle iyi öğretmenler yetiştirmek toplumun geleceğini oluşturacak yetkin bireyler yetiştirmenin de temel öncüllerinden biridir.

Öğretmen bir milletin ruh ve karakter hamuruna şekil ve biçim veren üretici bir insandır. Öylesine üreticidir ki, bütün bir toplum öğretmenin eseridir denilebilir. İşte bu yüzden, yarının büyük Türkiye'sinin bütün sorumluluğunu üzerinde taşıyacak olan, çağdaş toplumlar arasında kendi kökeni içinde, ulusal değerlerini yaşatmasını, geliştirmesini bilen öğretmeni yetiştirmek, hiç gündemden düşmeyen bir konu olmuştur (Büyükkaragöz, vd. 1998: 1).

Açıkgöz'e göre (2002: 16) öğretmen, "öğrencinin gelişimini sağlayacak yaşantıları seçerek ve uygulayarak öğrenciye yardımcı olan kişidir." Bu nedenle mesleki yetkinlik, bireylerin eğitimden amaçlar doğrultusunda, etkili ve kalıcı bir biçimde faydalanabilmesi açısından gereklidir. "Eğitim söze değil eyleme dayandığından öğretmenin başarılı ve etkili olabilmesi, her şeyden önce sahip olduğu kişisel ve mesleki değerlere bağlıdır" (Yılman 2006: 322). Bu mesleki ve kişisel değerlerin öğretmen adaylarına aktarımındaki başarı, uzmanlık isteyen bir alan olan öğretmenlik mesleğinin başarısını doğrudan etkileyecek bir öneme sahiptir. Bu nedenle öğretmen yetiştirme süreci arzu edilen toplumu yeniden yapılandırma çalışmalarının önemli bir adımıdır.

Günümüzde öğretmenlik mesleği, "eğitim sektörü ile ilgili olan sosyal, kültürel, ekonomik, bilimsel ve teknolojik boyutlara sahip, alanda özel uzmanlık bilgi ve becerisini temel alan akademik çalışma ve mesleki formasyonu gerektiren, profesyonel statüde uğraşı alanı" (Hacıoğlu ve Alkan, 1997; akt. Övet, 2006: 23) olarak tanımlanmaktadır. Bununla birlikte 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 43. maddesinde öğretmenlik mesleği, "devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleği" olarak tanımlanmaktadır. Özellikle insan odaklı bir uzmanlık alanı olması, öğretmenlik mesleğini diğer ihtisas alanlarına göre daha dikkatli gözden geçirilmesi gereken bir süreç haline getirmektedir. Çünkü "insanlarla ilişkiler yönünden öğretmenlik, diğer bazı mesleklerden farklı olarak geniş bir insan kesimiyle ilişki ve etkileşim içinde yerine getirilen bir meslektir" (Çelikten vd, 2005: 213). Bu uzmanlık alanında tek boyutlu bir yapının olmaması değişen şartlar ve sosyokültürel yapıların da göz önünde bulundurulmasını zorunlu kılmaktadır. Öğretmenler, içinde buldukları eğitim ortamlarında, programlarla belirlenen amaçları en etkili bir biçimde aktarmakla sorumlu

Turkish Studies

kimselerdir. Bu nedenle öğretmen yetiştirme ve eğitimi üzerinde hassasiyetle durulması bir süreçtir. "Bir öğretim programının başarısı, verimliliği: ne kadar gerçekçi, uygulanabilir işlevsel; mükemmel olursa olsun; onu yürütenlerin, uygulayanların yeteneği, bilgisi ve deneyimi ile doğrudan bağlantılıdır" (Yılman 2006: 331, Büyükkaragöz vd., 1998: 16).

Sünbül, (2001: 227-235) eğitim ve öğretimde hedefler ne kadar iyi belirlenirse belirlensin, dersin içeriği ne kadar işlevsel seçilip düzenlenirse düzenlensin, o hedefler ve kavrayışlara sahip öğretmenler elinde yürütülmedikçe, eğitimden beklenen sonucun almanın olanaklı olmadığını ifade etmektedir. "Her iş, meslek ve sanat sahibi, onun gerektirdiği temel ve zorunlu becerileri kazanabildiği ve taşıdığı ölçüde o iş meslek ve sanatı temsil edebilir, onun üyesi sayılır" (Yılman 2006: 308). "Mesleki bir alan olarak öğretmenlikte, genel kültür, özel alan bilgisi yanında birtakım pedagojik bilgi ve becerilerin bulunması gerekmektedir" (Demirel,1999: 192). Bu çok boyutlu yapı her öğretmenin eğitim ortamlarını düzenleyebilmesini mümkün kılacak önemli bilgi alanlarını oluşturmaktadır. Özellikle pedagojik bilgi ve beceriler öğrencinin bilgiyi gerçek anlamda özümsemesinde önemlidir. "Öğretmenlik gerçek anlamda ruhsal bir olgunluk ve tamlık isteyen, çok karmaşık sorunlarla yüklü bir meslek olup biteviye gelişen ve değişen çocuk ve gençlerle uğraşmak ve dahası onlara faydalı olabilmek için her şeyden önce sağlıklı bir ruh yapısıyla mümkün olabilir" (Yılman 2006: 212). Öğretmen adaylarının eğitimi sürecinde aktif bir öğretimin gerçekleştirilmesi için psikolojik yapılarının da iyi tahlil edilmesi gerekmektedir. Öğretmenin donanımlı bir biçimde yetiştirilmesi, öğretim faaliyetlerinin kalitesini etkileyen önemli basamaklarından biridir. Yılman (2006: 294)'ın da ifade ettiği gibi "hiçbir eğitim modeli, modeli işletecek personelin kalitesi üzerinde bir hizmet üretemez." Bu bakış açısıyla eğitim modelinin etkili ve vazgeçilmez unsuru "öğretmen"dir. Öğrencilerin gelişim basamaklarını ve sorunlarını tanımadan yalnızca ders anlatmaya dayanan öğretimin, eğitim açısından bir değeri yoktur (Temizkan, 2008: 464). Farkındalığı yüksek, çevresini rahatça analiz edebilen ve öğrenciler için en uygun eğitim ortamlarını hazırlayabilen öğretmen iyi bir model örneği teşkil etmektedir. Bununla birlikte alan bilgisinin pedagojik bir bakış açısıyla yoğrulması kesinlikle göz ardı edilmemesi gereken bir husustur. "Öğretmenin niteliği eğitimin, eğitimin niteliği toplumun niteliğinin yükseltilmesinde temel öğelerdir. Bu varsayıma göre "öğretmenin niteliği, nitelikli eğitim için temel oluşturmaktadır" (Ataünal, 2003: 13). "Öğretmen olacak kimselerin sadece kuramsal bilgiler edinmesi bir takım beceriler edinmesi yetmez. Tutum ve tavırlarıyla, topyekün davranışlarıyla öğrencilerine örnek ve model olması gerekir ve beklenir" (Yılman 2006: 322) Öğretmen adaylarının tutum düzeylerinin tespiti öğretmen yetiştirme sürecinde önemli bir dönüttür.

Bununla birlikte "öğretmenlik mesleğinin bilginin alıcıya ulaştırılma sürecindeki etkinlikleri yanında belirli ahlaki değerleri de aktarma işlevi göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle okullarda öğrenim gören öğretmen adaylarının meslekle ilgili değer ve tutum kazanmaları, en az alan ve mesleki bilgi edinimi kadar gereklidir, eğitimin etkili olabilmesi amaçların en üst düzeyde gerçekleştirilebilmesi temelde sistemi işletip uygulayacak olan öğretmenlerin niteliğine bağlıdır" (Çeliköz 2004: 335; Şişman,1999: 1).

Öğretmen yetiştirme sürecinde karşılaşılan sıkıntılar öğretmen adaylarında mesleki yeterlilik ve tutum düzeyi olarak belirmektedir. "Öğretmen adaylarının öncelikle öğretmenlik mesleği ile duygusal açıdan bütünleşmelerinin, inançları, tutumları, değerleri ve düşünceleriyle geleceği yaşamlarının, bir öğretmenin göstereceği, göstermesi zorunlu olan davranışları daha okul sıralarında aksiyon haline getirmelerinin önemi büyüktür" (Yılman 2006: 167). Mesleğin gereklerine uyum sağlayabilme ve güdülenme düzeyinin istenen seviyede tutulabilmesi öğretmen adaylarının tutumlarının tespiti ve gerekli önlemlerin alınmasıyla mümkün olabilir.

Çeliköz ve Çetin (2004: 137)'e göre "öğretmen adayları mesleklerine yönelik olumlu tutumlara sahip olarak yetiştirilebilirlerse, öğretmen olduklarında; görevlerini eksiksiz yerine

Turkish Studies

getirirler, öğrencilere karşı daha olumlu davranışlar sergilerler, araştırmacı olurlar, yaratıcı düşünür ve yenilikleri öğrenme ortamına kolayca aktarırlar." Olumlu tutumları el-yüz hareketlerine yansır ve öğrencileri daha kolay motive ederler, öğrencilere içten ve samimi davranırlar, katı kuralcı olmazlar, zamanlarını etkili kullanırlar, kısacası mesleklerini severek yaparlar, zevk alırlar ve dolayısıyla öğretmenin görev, sorumluluk ve rollerini daha iyi bir şekilde üstlenebilirler.

"Öğretmen adaylarının alan bilgisi yanında onunla aynı oranda, mesleki tavır, tutum ve anlayış kazanmaları, öğrenme ve öğretme kuram ve yöntemlerini bilmeleri, uygulayabilmeleri mesleğin hakkıyla yapılabilmesi için mutlak gereklidir." (Yılman, 2006: 41). Üstüner (2006: 114) öğretmen yetiştirme uygulamalarımızda gerekse öğretmenlik mesleğinin çalışma koşullarında sürekli değişiklikler olduğunu ifade etmekte ve öğretmenlik mesleğinin ele alınıp incelenmesinde örgütsel davranış açısından bakılabilmesi için mesleğe yönelik tutumun ölçülebilmesinin önemli olduğunu ifade etmektedir. Öğretmen adaylarının mesleki yeterlilik algıları ile tutum düzeyleri arasında pozitif bir korelasyon vardır. Çetinkaya (2007: 52) çalışmasında tutum düzeyleri yüksek bireylerin mesleki yeterlilik algılarının da yüksek olduğu tespit etmiştir. Ayrıca alanının temel konularına hâkim olamayan, alanının bakış açısını kazanamamış, sahasındaki temel konuları ve ilişkileri yakalayamayan öğretmenlerin mesleklerinde başarılı olmaları oldukça zor olduğu ifade edilmektedir (Çetinkaya 2007: 14). Tutumları yüksek olan öğretmenlerin mesleğin gereklerini iyi şekilde icra edeceği düşünülebilir. "Öğretmen adaylarının iyi birer eğitimci olarak eğitilebilmeleri için de eğitimleri sırasında pek çok bilgi beceri tutum ve değer kazanmış olmaları gerekmektedir" (Okçabol, 2005: 206). Tutum düzeylerinin tespiti herhangi bir nedenle karşılaşılan problemler için kısa sürede önlem alma çabasını da beraberinde getirecektir. Bilgi beceri tutum ve değer kazanmış kazanımıyla birlikte mesleki yeterliliklerinin de öğretim faaliyetlerinin amaçlarına cevap verecek biçimde yapılandırılması gerekmektedir. Bu çalışmada edebiyat öğretmeni adaylarının tutum düzeyleri ve mesleki yeterlilik algıları, çeşitli değişkenlerle incelemeye alınmıştır.

Yöntem

Bu bölümde çalışmanın amacı, araştırma modeli, çalışma grubu ve özellikleri, verilerin toplanması, analizi ve sınırlılıklara yer verilmiştir.

Amaç

Bu çalışmanın amacı; 2011-2012 eğitim öğretim yılında güz döneminde Gazi Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan Türk dili ve edebiyatı öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki yeterlilik algılarını tespit etmektir.

Araştırma Modeli

2011-2012 eğitim öğretim yılında Gazi Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan Türk dili ve edebiyatı öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki yeterlilik algılarını tespit etmeye yönelik bu çalışma tarama modelinde desenlenmiştir. Bu tür modellerde, ihtiyaç duyulan veriler, araştırmanın hedef kitlesi olarak tanımlanan çalışma evrenindeki birey ya da objelerden çeşitli araçlar kullanılarak toplanır. Bu tür bir düzenlemede, aralarında ilişki aranacak değişkenler ayrı ayrı sembolleştirilir. Soruna ilişkin mevcut durum, var olduğu şekliyle, herhangi bir müdahale olmaksızın betimlenmeye çalışılır (Karasar, 1999: 79-81)

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Gazi Üniversitesi Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği bölümünde okumakta olan dördüncü sınıf öğrencileri ve tezsiz yüksek lisans programı kapsamında öğrenim görmekte olan öğrenciler oluşturmaktadır. Bu öğrencilerden 170 öğrenci araştırmanın örneklem grubunu oluşturmaktadır.

Turkish Studies

Tablo 1: Çalışma Grubuna İlişkin Bilgiler

Cinsiyet	N	%	Toplam
Kız	137	80,6	80,6
Erkek	33	19,4	100

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak mesleki yeterlilik algısı ve tutum düzeylerini belirlemek amacıyla oluşturulmuş bir anket kullanılmıştır. Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği bölümü dördüncü sınıf öğrencileri ve tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleği ile ilgili tutumlarını belirlemek amacıyla hazırlanan anket için Temizkan'ın (2008), geliştirdiği ölçek sorularından da yararlanılarak, çalışmanın amaçlarına uygun 61 maddeden oluşan bir madde havuzu oluşturulmuş ve bu soru seçkisi içinden uzman görüşleri alınarak 34 soruluk bir anket formu oluşturulmuştur. Anket formunun güvenilirlik çalışması için 35 öğrenci üzerinde ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulama sonrası değerlendirmede araştırmaya esas olacak 17 'si olumlu 5'i olumsuz soru köklü 22 maddelik bir anket formu oluşturulmuştur. Bir ölçümün güvenilirliği çeşitli yöntemlerle hesaplanmakla birlikte, yaygın olarak kullanılan yöntemlerden biri de "iç tutarlılık" yöntemidir. Bu çalışmada ölçüm sonuçlarının güvenilirliğinin tespitinde Cronbach-Alfa formülü kullanılmış ve Cronbach-Alfa değerinin .75 olduğu hesaplanmıştır. "Cronbach-Alfa değeri, -1 ile 1 arasında değişen bir kat sayıdır ve bu sayı 1'e yaklaştıkça ölçüm sonuçları güvenilirliğinin yüksek olduğu düşünülmektedir. Güvenirlikle ilgili çalışmalarda 0.65 ve üstündeki katsayıların yeterli olduğu ileri sürülmektedir" (Cronbach, 1990 akt. Ünlü vd. 2008: 27)

Verilerin Toplanması

Veri toplama aracı olarak hazırlanan anket formu beşli likert tipinde hazırlanmıştır. Ankette yer alan seçenekler "Kesinlikle Katılıyorum", "Katılıyorum", "Kararsızım", "Katılmıyorum", "Kesinlikle Katılmıyorum" şeklinde sıralanmaktadır. Öğrencilerden duygu ve düşüncelerini en iyi yansıttığını düşündükleri seçeneği işaretlemeleri istenmiştir. Olumlu soru maddelerinde 1 "kesinlikle katılmıyorum", 2 "katılmıyorum", 3 "kararsızım", 4 "katılıyorum", 5 "kesinlikle katılıyorum" olarak alınmıştır. Olumsuz soru maddelerinde 1 "kesinlikle katılıyorum", 2 "katılıyorum", 3 "kararsızım", 4 "katılmıyorum", 5 "kesinlikle katılmıyorum" olarak alınmıştır. Alınan veriler istatistiki olarak bağımsız örneklem t testi ve tek faktörlü varyans analizi (Anova) ile anlamlandırılmış ve sonuçlar tablolaştırılmıştır. T testi ve anova işlem basamaklarında "Scheffe" değerlemesi ölçüt alınmıştır.

Sınırlılıklar

Araştırma 2011-2012 eğitim öğretim yılında yapılmış ve 170 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir.

Bulgular ve Yorumlar

Türk dili ve edebiyatı öğretmen adaylarının mesleki yeterlilik algıları ve tutumlarının belirlenmesine yönelik anket iki bölümden oluşmaktadır. Araştırmaya katılanlarla ilgili demografik bilgilerin bulunduğu birinci bölümde; cinsiyet, baba ve anne öğrenim durumları, baba ve anne meslekleri, coğrafi bölgeler ve ailenin ortalama gelir düzeyi yer almaktadır. İkinci bölümde ise tutum düzeyleri ve mesleki yeterlilik algılarını tespit etmeye yönelik sorular yer almaktadır. Demografik değişkenlerin her birine ait bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

Turkish Studies

Demografik Bilgiler Bölümüne İlişkin Değişkenlerle İlgili Bulgular

Tablo 1. Cinsiyet değişkenine İlişkin T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	S	sd	T	P
Kız	137	45,23	7,76	168	3,27	,001*
Erkek	33	50,24	8,34			

(F= 0,497; p<.05; η^2 = .06)

Yapılan analizde cinsiyet değişkenine ilişkin olarak manidar bir fark tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkenine ilişkin fark; ortalama ve standart sapma değerleri ölçüt alınarak incelendiğinde, kızların ve erkeklerin ortalamaları arasında kızlar lehine manidar bir fark görülmektedir. Bu fark kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre mesleki yeterlilik algısı ve tutumlarında daha yüksek puanlara sahip olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan, cinsiyet bağımsız değişkeninin etki büyüklüğünü belirlemek için eta kare (η^2) değerine bakılmıştır. "Cohen (1988) d'nin yorumu için belli kesme noktaları belirlemiştir: Etki büyüklükleri d= .02'de "küçük", d= .05'te "orta" ve d= .08 olduğunda ise "büyük" olarak gruplanmıştır" (Erkuş, 2005 akt. Çapri 2008: 41). Cinsiyet değişkeni açısından elde edilen eta kare değeri (η^2 = .06) göz önünde bulundurulduğunda, cinsiyet değişkeninin öğretmen adaylarının mesleki yeterlik algıları ve tutumları üzerinde "orta" düzeyde bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Cinsiyet değişkeni açısından öğretmen adaylarının mesleki yeterlik inançlarının kız öğretmen adayları lehine anlamlı düzeyde farklılaştığı bulgusu, Çakır, Erkuş ve Kılıç (2004); Şeker, Deniz ve Görgen (2005); Çetinkaya (2007)'nin araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Ancak, Saraç (2002), Çapri ve Çelikkaleli (2008), Savran ve Çakıroğlu (2001), Zengin (2003), Erişen ve Çeliköz (2003), Çakır (2005), Çakır, Kan ve Sünbül (2006), Akbaş ve Çelikkaleli (2006)'nin bulgularıyla farklılık göstermektedir.

Tablo 2. Bölge Değişkenine İlişkin Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	Manidar Fark
Gruplar Arası	155,45	5	31,09			
Gruplar İçi	9518,83	164	58,04	,536	,548	-
Toplam	9674,288	169				

(F= 0,536; p>.05; η^2 = .015)

Öğretmen adaylarının bölgelere göre dağılımında mesleki yeterlilik algısı ve tutum değerleri noktasında manidar bir fark bulunamamıştır. Ayrıca, bölge değişkeni açısından elde edilen eta kare değeri (η^2 = .023) göz önünde bulundurulduğunda, bölge değişkeninin öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutumları üzerinde 'küçük' düzeyde bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Gazi Üniversitesinde Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği alanında öğrenim gören öğrencilerin büyük bir bölümünün İç Anadolu bölgesi, en az öğrencinin ise Ege bölgesinden olduğu tespit edilmiştir.

Turkish Studies

Çizelge 1. Bölgelere İlişkin Ortalama, Standart Sapma, En Düşük ve En Yüksek Puanlar

Bölgeler	F	\bar{X}	S	En Düşük Puanlar	En Yüksek Puanlar
İç Anadolu	66	3.75	.33	3.08	4.42
Marmara	25	3.77	.28	3.08	4.67
Ege	11	3.60	.26	3.29	4.25
Akdeniz	19	3.70	.32	3.13	4.21
Karadeniz	31	3.65	.30	3.13	4.17
Doğu Anadolu	18	3.75	.43	2.96	4.38
Toplam	170	3.72	.33	2.96	4.67

Çizelge 1. dikkate alındığında Marmara bölgesinden gelen öğrencilerin diğer bölgelere nispetle daha yüksek tutum puanlarına sahip olduğu görülmektedir. Bu bölgeyi , İç Anadolu ve Doğu Anadolu'dan gelen öğrenciler takip etmektedir. Bununla birlikte Ege Bölgesi en düşük tutum puanlarına sahip bölge olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 3. Yaş Değişkenine İlişkin Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	Manidar Fark
Gruplar Arası	360,388	4	90,09			
Gruplar İçi	9313,901	165	56,44	1,59	,178	-
Toplam	9674,288	169				

(F= 1,59; p>0.05; $\eta^2= .041$)

Öğretmen adaylarının yaş faktörüne ilişkin mesleki yeterlilik ve tutum düzeyleri noktasında manidar bir fark bulunamamıştır. Ayrıca, yaş değişkeni açısından elde edilen eta kare değeri ($\eta^2= .041$) göz önünde bulundurulduğunda, yaş değişkeninin öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutumları üzerinde "küçük" düzeyde bir etkiye sahip olduğu görülmektedir.

Çizelge 2. Öğretmen Adaylarının Yaş Faktörüne İlişkin Ortalama, Standart Sapma, En Düşük ve En Yüksek Puanlar

Yaş Grupları	F	\bar{X}	SS	En Düşük Puanlar	En Yüksek Puanlar
20-22	108	3,75	,30	3,08	4,42
23-25	51	3,67	,36	2,96	4,67
26-28	5	3,54	,28	3,25	3,96
29 ve üstü	6	3,80	,37	3,42	4,42
Toplam	170	3,72	,33	2,96	4,67

Turkish Studies

Çizelge 2'de öğretmen adaylarının yaş faktörüne ilişkin ortalama, standart sapma, en düşük ve en yüksek puanlar verilmiştir.

Tablo 4. Baba Öğrenim Durumuna İlişkin Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	Manidar Fark
Gruplar Arası	319,54	6	53,25			
Gruplar İçi	9354,74	163	57,39	,928	,476	-
Toplam	9674,28	169				

(F= .929; p>0.05; η^2 = .035)

Öğretmen adaylarının baba öğrenim durumuna ilişkin mesleki yeterlilik ve tutum düzeyleri noktasında manidar bir fark bulunamamıştır. Çizelge 3'e göre öğretmen adaylarının %40'ının baba öğrenim durumu "ilkokul mezunu" olarak tespit edilmiştir. Baba öğrenim durumu değişkeni açısından elde edilen eta kare değeri (η^2 = .035) göz önünde bulundurulduğunda, bu değişkeninin öğretmen adaylarının mesleki yeterlilik algısı ve öğretmenliğe ilişkin tutumları üzerinde "küçük" düzeyde etkiye sahip olduğu görülmektedir

Çizelge 3: Öğretmen Adaylarının Baba Öğrenim Durumuna İlişkin Ortalama, Standart Sapma, En Düşük ve En Yüksek Puanlar

Baba Öğrenim durumu	F	\bar{X}	S	En Düşük	En Yüksek
İlkokul	68	3,70	,35	3,08	4,67
Ortaokul	45	3,80	,28	3,25	4,38
Lise	18	3,68	,36	2,96	4,33
Üniversite	35	3,70	,33	3,08	4,29
Lisansüstü	4	3,59	,25	3,42	3,96
Toplam	170	3,72	,33	2,96	4,67

Çizelge 3'te öğretmen adaylarının baba öğrenim durumuna ilişkin ortalama, standart sapma, en düşük ve en yüksek puanlar verilmiştir.

Tablo 5. Baba Mesleğine İlişkin Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	Manidar Fark
Gruplar Arası	232,09	6	38,68			
Gruplar İçi	9442,19	163	57,92	,668	,676	-
Toplam	9674,28	169				

(F= .668; p>0.05; η^2 = .021)

Türk dili ve edebiyatı öğretmen adaylarının baba mesleği değişkenine ilişkin mesleki yeterlilik ve tutum düzeyleri noktasında manidar bir fark bulunamamıştır. Baba mesleği değişkeni

Turkish Studies

açısından elde edilen eta kare değeri ($\eta^2 = .021$) göz önünde bulundurulduğunda ise, baba mesleği değişkeninin öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin mesleki yeterlilik algıları ve tutumları üzerinde önemli bir etkiye sahip olmadığı görülmektedir. Ayrıca dikkate değer bir bulgu olarak Çizelge 4'e göre Türk dili ve edebiyatı öğretmen adaylarının %53,5'i baba mesleğine ilişkin maddeyi "memur ve emekli" olarak işaretlemiştir. Balcı (1991:121); avukat doktor, iş adamı vb. mesleklerdeki aileler çocuklarını buldukları sınıfın altına inme riski taşıyan öğretmenlik mesleğine yönlendirmedini ifade etmektedir. Yukarıdaki veriler Balcı'nın görüşlerini destekler niteliktedir.

Çizelge 4: Öğretmen Adaylarının Anne Mesleğine İlişkin Ortalama, Standart Sapma, En Düşük ve En Yüksek Puanlar

Baba Mesleği	F	\bar{X}	S	En	
				Düşük Puanlar	En Yüksek Puanlar
Öğretim Elemanı/ Öğretmen	10	3,65	,35	2,96	4,13
Memur	35	3,74	,30	3,25	4,29
Emekli	56	3,70	,32	3,08	4,42
İşçi	26	3,75	,33	3,13	4,42
Çiftçi	13	3,74	,35	3,21	4,38
Esnaf/ Tüccar	20	3,79	,39	3,08	4,67
Serbest Meslek	10	3,63	,25	3,08	3,96
Toplam	170	3,72	,33	2,96	4,67

Çizelge 4'te öğretmen adaylarının anne mesleğine ilişkin ortalama, standart sapma, en düşük ve en yüksek puanlar verilmiştir.

Tablo 6. Anne Öğrenim Durumuna İlişkin Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	Manidar Fark
Gruplar Arası	146,051	4	36,513			
Gruplar İçi	9528,23	165	57,747	,632	,640	-
Toplam	9674,28	169				

(F= .632; p>0.05; $\eta^2 = .020$)

Türk dili ve edebiyatı öğretmen adaylarının anne öğrenim durumu faktörüne ilişkin mesleki yeterlilik ve tutum düzeyleri noktasında manidar bir fark bulunamamıştır. Çizelge 4'e göre öğretmen adaylarının %55,8'i anne öğrenim durumunun "ilkokul mezunu" %18,8'inin ise herhangi bir öğrenim görmediği tespit edilmiştir. Anne öğrenim durumuna ilişkin olarak öğrenim görmemiş ve ilkokul mezunu olanlar toplam içerisinde %74,7'ye denk gelmektedir. Saraç'ın (2002: 100) yaptığı çalışmada bu duruma benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. Saraç'ın çalışmasında öğretmen adayları annelerinin %28,9'unun öğrenim görmemiş olduğu ve %50,5'inin ise ilkokul mezunu olduğu tespit edilmiştir. Bu sayısal veriler ışığında anne öğrenimi değerlendirildiğinde Saraç'ın tespitlerine benzer bir dağılımın devam ettiği söylenebilir. Ayrıca anne öğrenim durumu değişkeni açısından elde edilen eta kare değeri ($\eta^2 = .020$) göz önünde bulundurulduğunda ise, anne mesleği değişkeninin öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin mesleki yeterlilik algıları ve tutumları üzerinde "küçük" düzeyde bir etkiye sahip olduğu görülmektedir.

Çizelge 5: Öğretmen Adaylarının Anne Öğrenim Durumu Faktörüne İlişkin Ortalama, Standart Sapma, En Düşük ve En Yüksek Puanlar

Anne Öğrenim Durumu	F	\bar{X}	S	En Düşük Puanlar	En Yüksek Puanlar
Öğrenim görmemiş	32	3,69	,37	2,96	4,42
İlkokul	95	3,73	,33	3,08	4,67
Ortaokul	11	3,84	,26	3,58	4,17
Lise	21	3,67	,31	3,08	4,17
Lisans	11	3,75	,29	3,42	4,25
Toplam	170	3,72	,33	2,96	4,67

Çizelge 5'te öğretmen adaylarının anne öğrenim durumu faktörüne ilişkin ortalama, standart sapma, en düşük ve en yüksek puanlar verilmiştir.

Tablo 7. Anne Mesleğine İlişkin Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	Manidar Fark
Gruplar Arası	723,15	5	143,815			
Gruplar İçi	8951,131	164	56,605	2,634	,026	5-6
Toplam	9674,288	169				

(F= 2,634; p<0.05; $\eta^2= .067$)

Türk dili ve edebiyatı öğretmen adaylarının anne mesleği faktörüne ilişkin mesleki yeterlilik ve tutum düzeyleri noktasında manidar bir fark bulunmuştur (p<0.05). Çizelge 4'e göre öğretmen adaylarının %80,58'i anne mesleğine ilişkin maddeyi "ev hanımı" olarak işaretlemiştir. Anne meslek kolunun "esnaf/tüccar" olan öğretmen adaylarının "işçi" olanlara göre mesleki yeterlilik ve tutum puanlarında manidar bir fark tespit edilmiştir. Anne mesleği değişkeni açısından elde edilen eta kare değeri ($\eta^2= .067$) göz önünde bulundurulduğunda ise, anne mesleği değişkeninin öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin mesleki yeterlilik algıları ve tutumları üzerinde "orta" düzeyde bir etkiye sahip olduğu görülmektedir.

Çizelge 6: Öğretmen Adaylarının Anne Mesleğine İlişkin Ortalama, Standart Sapma, En Düşük ve En Yüksek Puanlar

Anne Mesleği	F	\bar{X}	S	En Düşük Puanlar	En Yüksek Puanlar
Ev Hanımı (1)	137	3,73	,33	3,08	4,67
Öğretim Elemanı/ Öğretmen (2)	13	3,62	,32	2,96	4,13
Memur (3)	5	3,84	,25	3,46	4,04
Emekli (4)	4	3,79	,34	3,46	4,25
İşçi (5)	7	3,42	,17	3,25	3,63
Esnaf/ Tüccar (6)	4	3,97	,29	3,75	4,42
Toplam	170	3,72	,33	2,96	4,67

Çizelge 6'da öğretmen adaylarının anne mesleğine ilişkin ortalama, standart sapma, en düşük ve en yüksek puanlar verilmiştir.

Tablo 8. Aylık Ortalama Gelire İlişkin Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	Manidar Fark
Gruplar Arası	194,17	6	32,36			
Gruplar İçi	9480,10	163	58,16	,556	,764	-
Toplam	9674,28	169				

(F= .556; p>0.05; η^2 = .019)

Türk dili ve edebiyatı öğretmen adaylarının ailelerinin ortalama gelire ilişkin faktörüne ilişkin mesleki yeterlilik ve tutum düzeyleri noktasında manidar bir fark bulunamamıştır. Ortalama gelir değişkeni açısından elde edilen eta kare değeri (η^2 = .019) göz önünde bulundurulduğunda ise, ortalama gelir değişkeninin öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin mesleki yeterlilik algıları ve tutumları üzerinde "düşük" düzeyde bir etkiye sahip olduğu görülmektedir.

Çizelge 7: Öğretmen Adaylarının Aylık Ortalama Gelir Faktörüne İlişkin Ortalama, Standart Sapma, En Düşük ve En Yüksek Puanlar

Ortalama Gelir (TL)	F	\bar{X}	S	En düşük puanlar	En yüksek puanlar
500-1000	46	3,73	,36	3,13	4,67
1001- 1500	58	3,74	,30	2,96	4,38
1501-2000	31	3,72	,33	3,08	4,38
2001-2500	14	3,75	,34	3,21	4,38
2501-3000	12	3,70	,33	3,08	4,17
3001- üstü	9	3,60	,32	3,25	3,92
Toplam	170	3,72	,33	2,96	4,67

Çizelge 7'de öğretmen adaylarının aylık ortalama gelir faktörüne ilişkin ortalama, standart sapma, en düşük ve en yüksek puanlar verilmiştir. Ülkelerin çoğunda öğretmenlerin orta ve alt gelir gruplarının ailelerinden geldiği belirlenmiştir (Tezcan,1996; akt. Saracoğlu 2002 :100). Çizelge 7'de yer alan veriler doğrultusunda düşük gelirli ailelerde yetişen bireylerin öğretmen olmayı tercih etme eğiliminde olduğu ifade edebilir.

Anket Sorularına İlişkin Bulgular

“Türk dili ve edebiyatı öğretmenliğiyle ilgili her şey ilgimi çeker.” maddesinde öğretmen adaylarının %1.2’si kesinlikle katılmıyorum, %6.5’i katılmıyorum, %4.7’si kararsızım, %52.4 katılıyorum, %35.3 tamamen katılıyorum cevabını vermiştir. Madde ortalaması \bar{X} =4.14 olarak saptanmıştır. Buna göre öğrencilerin %87.7 gibi büyük bir bölümü Türk dili ve edebiyatı ile ilgili her şeyin ilgilerini çektiğini düşünmektedir. Bu durum öğrencilerin meslekleriyle ilgili bilgi ve materyallere yüksek düzeyde bir tutum geliştirdikleri anlamında değerlendirilebilir.

Turkish Studies

“Boş zamanlarımda Türk dili ve edebiyatı öğretmenliğiyle ilgili çalışmalar yapmaktan hoşlanırım.” maddesinde öğretmen adaylarının yüzde %0.6’sı kesinlikle katılmıyorum, %11.8’i katılmıyorum, %18.2’si kararsızım, %50.0’ı katılıyorum, %19.4’ü tamamen katılıyorum cevabını vermiştir. Madde ortalaması $\bar{X}=3.76$ olarak saptanmıştır. Öğrenciler verdikleri yanıtlarda boş zamanlarında Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği ile ilgili olarak %69.4 oranında çalışmalar yapmaktan hoşlandıklarını belirtmektedirler. Öğretmenlik mesleğinin bütün alanları ve özellikle de Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği, bu mesleği yapanların kendilerini sürekli olarak yenilemelerini ve geliştirmelerini gerektiren bir bilgi koludur. Öğretmen adayları için boş zamanlarda mesleğe ilişkin yapılan çalışmalar alan bilgisi ve formasyon düzeyini geliştirmek açısından gereklidir.

“Topluma karşı olan sorumluluğumu Türk dili ve edebiyatı öğretmeni olarak daha iyi yerine getirebilirim.” maddesinde öğretmen adaylarının %0.6’sı katılmıyorum, %8.2’si kararsızım, %49.4’ü katılıyorum, %41.8’i tamamen katılıyorum cevabını vermiştir. Madde ortalaması $\bar{X}=4.32$ olarak saptanmıştır. Mesleki anlamdaki tatmin duygusunun bireysel fayda yanında toplumsal bir yansıması da olacağı yadsınamaz bir gerçektir. %91.2’lik bir oranla bu maddeye yönelik olumlu bir eğiliminin oluşması Türk dili ve edebiyatı öğretmeni adaylarının mesleki yeterlilik ve tutum düzeylerinin yüksek olduğu ifadesini destekler niteliktedir.

“Benim için en uygun mesleğin Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği olduğuna inanıyorum.” maddesinde öğretmen adaylarının %0.6’sı kesinlikle katılmıyorum, %7.6’sı katılmıyorum, %18.6’sı kararsızım, %27.6 katılıyorum, %45.3 tamamen katılıyorum cevabını vermiştir. Madde ortalaması $\bar{X}=4.09$ olarak saptanmıştır. Çeliköz ve Çetin (2004:137)’in de söylediği gibi öğretmen adayları mesleklerine yönelik olumlu tutumlara sahip olarak yetiştirilebilirlerse, öğretmen olduklarında; görevlerini eksiksiz yerine getirirler, öğrencilere karşı daha olumlu davranışlar sergilerler, araştırmacı olurlar, yaratıcı düşünür ve yenilikleri öğrenme ortamına kolayca aktarırlar. Olumlu tutumları el-yüz hareketlerine yansır ve öğrencileri daha kolay motive ederler, öğrencilere içten ve samimi davranırlar, katı kuralcı olmazlar, zamanlarını etkili kullanırlar, kısacası mesleklerini severek yaparlar, zevk alırlar ve dolayısıyla öğretmenin görev, sorumluluk ve rollerini daha iyi bir şekilde üstlenebilirler. Öğretmen adaylarının %72.9’u edebiyat öğretmenliğinin kendileri için en uygun meslek olduğunu düşünmektedir.

“Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği zevk alarak yapılabilecek bir meslektir.” maddesinde öğretmen adaylarının %5.3’ü kararsızım, %42.4’ü katılıyorum, %52.4’ü tamamen katılıyorum cevabını vermiştir. Madde ortalaması $\bar{X}=4.47$ olarak saptanmıştır. Küçükahmet (2003: 68)’in de belirttiği gibi " tutumlar, öğretmenlerin öğrencileri etkileyen en önemli kişilik özelliklerinden birisidir ve özellikle mesleğe, öğrenciye ve okul çalışmalarına yönelik tutumlar, öğrencilerin öğrenmesine ve kişiliğine geniş ölçüde etki etmektedir." Bu maddeye yönelik olarak örneklem grubu içerisinde “kesinlikle katılmıyorum” ve “katılmıyorum” seçenekleri öğrenciler tarafından işaretlenmemiştir. Bununla birlikte öğretmen adaylarının %94.8’i öğretmenliğin zevk alınacak bir ders olduğunu düşünmektedirler.

“Türk dili ve edebiyatı öğretmenliğinin manevi doyumu diğer mesleklere göre daha yüksektir.” maddesinde öğretmen adaylarının %3.5’i katılmıyorum, %12.9’u kararsızım, %51.2’si katılıyorum, %32.4’ü tamamen katılıyorum cevabını vermiştir. Madde ortalaması $\bar{X}=4.12$ olarak saptanmıştır. Öğretmen adaylarının %83.6’sı mesleğin manevi doyumunun diğer mesleklere göre daha yüksek olduğunu ifade etmiş, olumlu bir tutum geliştirmişlerdir.

“Ne kadar zor şartlarda olursa olsun Türk dili ve edebiyatı öğretmeni olacağımı düşünmekten mutlu oluyorum.” maddesinde öğretmen adaylarının %1.8’i kesinlikle katılmıyorum, %5.9’u katılmıyorum, %15.3’ü kararsızım, %40.0’ı katılıyorum, %37.1’i tamamen katılıyorum

Turkish Studies

cevabını vermiştir. Madde ortalaması $\bar{X}=4.05$ olarak tespit edilmiştir. Öğretmenlik mesleğine bağlılığı ifade eden bu maddeye Türk dili ve edebiyatı öğretmeni adaylarının %7.7'si olumsuz bir tutumla yaklaşırken %77.1'i olumlu bir tutum geliştirmiştir. Bununla birlikte diğer tutum düzeyine ilişkin sorular göz önünde bulundurulduğunda en düşük puan bu maddeye ilişkindir.

“Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği özveri gerektiren, sorumluluk isteyen, zor ve bir meslektir.” maddesinde öğretmen adaylarının %0.0'ı kesinlikle katılmıyorum, %2.4'ü katılmıyorum, %0.0'ı kararsızım, %46.5'i katılıyorum, %51.2'i'ni tamamen katılıyorum cevabını vermiştir. Türk dili ve edebiyatı öğretmeni adaylarının %2.4'ü katılmıyorum seçeneğini işaretlerken %97.7'si bu maddeye yönelik olarak katılmıyorum seçeneğini işaretlemiştir. Madde ortalaması $\bar{X}=4.46$ olarak saptanmıştır. “Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği zevk alarak yapılabilecek bir meslektir.” maddesine (%94.8) verilen cevaplarla örtüşmekte ve tutarlılık sağlamaktadır. Tutumlar hem sosyal algılarımızı hem de davranışlarımızı etkiler (Kağıtçıbaşı, 1999:102). Çalışma gurubunda yer alan öğretmen adaylarının yüksek bir oranla mesleğin gereklerini algıladığı ifade edilebilir. Bu algılama, mesleki hazır bulunuşluk düzeyini de göstermesi bakımından önem arz etmektedir.

“Öğrencileri hayata hazırlamada Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerine çok büyük görevler düşmektedir.” maddesinde öğretmen adaylarının %3.5'i kararsızım, %34.7'si katılıyorum, %61.8'i tamamen katılıyorum cevabını vermiştir. Madde ortalaması $\bar{X}=4.58$ olarak belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının %96.5'i öğrencilerin hayata hazırlanmasında alan derslerinin önemli olduğunu ifade etmektedirler. Toplumsal açıdan Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği mesleğine yönelik bu algı düzeyi, öğretmenlik mesleğini icra eden öğretmenlerin mesleklerinin önemini farkında olması ve daha fazla dikkat ve sorumluluk duygusuyla hareket etme çabasını da beraberinde getirecektir.

“Türk dili ve edebiyatı derslerinin öncelikli amacı öğrencilere estetik bir duyarlılık kazandırmaktır.” maddesinde öğretmen adaylarının %3.5'i kararsızım, %34.7'i katılıyorum, %61.8'i tamamen katılıyorum cevabını vermiştir. Madde ortalaması $\bar{X}=4.14$ olarak saptanmıştır. Türk dili ve edebiyatı öğretmeni adaylarının %3.5'i olumsuz bir tutumla yaklaşırken %95.5'i olumlu bir tutum geliştirmiştir. Öğretmen adaylarının bu maddeye ilişkin olumsuz görüş belirtmedikleri tespit edilmiştir. “Türk dili ve edebiyatı dersi öğrencilerde istedik davranışların gerçekleştirilmesini amaçlayan bir ders olduğunu düşünüyorum” maddesine ilişkin olumsuz görüşün varlığı “kararsız” seçeneğini işaretleyen öğretmen adaylarının daha fazla olduğu dikkat çekmektedir. Bu bulgular edebiyat öğretmenliğine davranışçı bir yaklaşımla yaklaşılmadığı düşüncesini de beraberinde getirmektedir. Yapılandırmacı yaklaşımla şekillendirilen Türk edebiyatı dersi /dil ve anlatım dersi ders müfredatı/programında (2005: 1) bu derslerin estetik duyarlılık kazandırma amacına vurgu yapılmış ve "edebiyat eğitimi; estetik zevkin gelişmesi, kültürel değerleri somut olarak ifadesi ve yorumlanması, sürdürülen hayatın farklı bir dikkat ve duyarlılıkla dile getirilmesi bakımlarından son derece önemli olduğu" ifade edilmiştir.

Türk dili ve edebiyatı öğretmenliğinin öğrencilere sevgi, doğruluk vb. erdemleri öğretebilmek için iyi bir meslek olduğunu düşünüyorum.” maddesinde öğretmen adaylarının %0.0'i kesinlikle katılmıyorum, %0.6'sı katılmıyorum, %2.9'u kararsızım, %45.9'u katılıyorum, %50.6'sı tamamen katılıyorum cevabını vermiştir. Madde ortalaması $\bar{X}=4.46$ olarak tespit edilmiştir. Türk dili ve edebiyatı öğretmeni adaylarının %0.6'sı olumsuz bir tutumla yaklaşırken %96.4'ü olumlu bir tutum geliştirmiştir. Üstüner (2006)'in de ifade ettiği gibi öğretmenin derse bağlılığı ile öğrencinin derse bağlılığı arasında olumlu yönde bir ilişki gözlenmiştir. Öğretmenin öğrencilerden olumlu beklentiler içinde olması onların davranışlarını etkilemektedir. Bu maddeye

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/4, Fall, 2012

öğretmen adayları tarafından verilen olumlu tutum değeri dikkate değerdir. Öğretmen adaylarının %96.4'ü bu maddedeki değerleri benimsediklerini ortaya koymaktadırlar.

Türk dili ve edebiyatı dersinin öğrencilerde istendik davranışların gerçekleştirilmesini amaçlayan bir ders olduğunu düşünüyorum.” maddesinde öğretmen adaylarının %0.6'sı kesinlikle katılmıyorum, %1.8'i katılmıyorum, %9.4'ü kararsızım, %58.8'i katılıyorum, %29.4'ü tamamen katılıyorum cevabını vermiştir. Türk dili ve edebiyatı öğretmeni adaylarının %2.4'ü olumsuz bir tutumla yaklaşırken %88.2'si olumlu bir tutum geliştirmiştir. Madde ortalaması $\bar{X}=4.15$ olarak saptanmıştır. Öğretmen adayları tarafından 'dil ve anlatım' ve 'edebiyat öğretimi' derslerine ilişkin olarak estetik ($\bar{X}=4.14$) veya davranışçı ($\bar{X}=4.15$) bir yaklaşım geliştirilmesi noktasında ayırt edici bir duruş ortaya konulmamıştır.

“Dil bilgisi dersleri içeriğine ilişkin gramer bilgilerimin yeterli olduğunu düşünmüyorum.” maddesinde öğretmen adaylarının %8.2'si kesinlikle katılmıyorum, %27.1'i katılmıyorum, %14.7'si kararsızım, %34.7'si katılıyorum, %15.3'ü tamamen katılıyorum cevabını vermiştir. Madde ortalaması $\bar{X}=3.22$ olarak saptanmıştır. Türk dili ve edebiyatı öğretmeni adayları dil ve anlatım dersi içeriğine ilişkin olarak sorulmuş bu soruya %50.0'ı oranında olumlu görüş belirtmişlerdir. Yani bilgi düzeyi olarak kendilerini hazır hissedenenler çalışma gurubunun yarısı düzeyindedir. Bu oranın aday öğretmenler bakımından yeterli bir seviye olmadığı açıktır. Öğretmen adaylarının alan bilgisi derslerinden özellikle gramer bilgisi konusunda kendilerini yeterli hissetmeleri, özellikle yazma, konuşma ve anadili etkinlikleri gibi önemli alanlarda da yetersizliklerin ortaya çıkmasına neden olacaktır. Genel olarak ortalama puanların yüksek olmasına rağmen bu maddeye verilen cevaplarda soru ortalamasının oldukça düşük olduğu gözlenmektedir.

“Dil ve anlatım dersi ile ilgili (göstergebilim, dilbilim anlambilim, kompozisyon) bilgi düzeyim yeterlidir.” maddesinde öğretmen adaylarının %3.5'i kesinlikle katılmıyorum, %7.1'i katılmıyorum, %28.2'si kararsızım, %47.1'i katılıyorum, %14.1'i tamamen katılıyorum cevabını vermiştir. Madde ortalaması $\bar{X}=3.61$ olarak belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının %61.2'si bu maddeye ilişkin olumlu bir görüş belirtmişlerdir. Bu maddeyle “Dil bilgisi dersleri içeriğine ilişkin gramer bilgilerimin yeterli olduğunu düşünmüyorum.” maddesine verilen yeterlilik algısı değerleri karşılaştırıldığında dil ve anlatım dersleri için öğrencilerin metodolojik olarak kendilerini yeteri kadar hazır hissetmedikleri söylenebilir. Genel anlamda alan bilgisine yönelik olarak hazırlanmış bu sorularda diğer maddelerdeki tutum değerlerine ulaşamadığı açık bir şekilde görülmektedir. Bununla birlikte Saraç, (2002: 230) yaptığı çalışmada da Türk dili ve edebiyatı öğretmeni adaylarının kendilerini akademik başarı yönünden yeterli hissetmedikleri tespit edilmiştir. Bu sonuç alan bilgisi dersleri için eğitim programının ve ortamının gözden geçirilmesi gerekli kılmalıdır.

Sürekli okumayı ve araştırmayı gerektirdiği için Türk dili ve edebiyatı öğretmenliğinden hoşlanmıyorum.” maddesinde öğretmen adaylarının %41.8'i kesinlikle katılmıyorum, %40.6'sı katılmıyorum, %8.2'si kararsızım, %7.6'sı katılıyorum, %1.8'i tamamen katılıyorum cevabını vermiştir. Madde ortalaması $\bar{X}=4.13$ olarak saptanmıştır. Türk dili ve edebiyatı öğretmeni adaylarının %82.4'ü bu maddeye olumsuz bir tutum belirterek madde kökünü olumlamışlardır. Bu sonuç Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği ile ilgili diğer maddelerle tutarlılık göstermekte, öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarının yüksek olduğu düşüncesini pekiştiren bir özelliktedir.

Kendimi Türk dili ve edebiyatı öğretmeni adayı olarak alan bilgisi dersleri açısından yetersiz görüyorum.” maddesinde öğretmen adaylarının %1.2'si kesinlikle katılmıyorum, %16.6'sı katılmıyorum, %25.9'u kararsızım, %38.2'si katılıyorum, %18.2'si tamamen katılıyorum cevabını

Turkish Studies

vermiştir. Madde ortalaması $\bar{X}=3.56$ olarak tespit edilmiştir. Öğretmen adayları %56.4'ü oranında kendilerini yetersiz gördüklerini; %17.8'i yeterli gördüklerini belirtmişlerdir. Yine bu maddeye verilen cevaplarda da "gramer bilgisi" ve "göstergebilim, kompozisyon" bilgi alanlarında olduğu gibi kendilerini yetersiz gördüklerini ifade etmişlerdir. Özellikle bu madde için "kararsızım" (%25.9) seçeneğini işaretleyen adayların da yüksek sayıda olduğunu görmekteyiz.

Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği bölümlerindeki öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin nitelik ve nicelik bakımından yetersiz olduğunu düşünüyorum." maddesinde öğretmen adaylarının %7.6'sı kesinlikle katılmıyorum, %34.1'i katılmıyorum, %27.6'sı kararsızım, %22.4'ü katılıyorum, %8.2'si tamamen katılıyorum cevabını vermiştir. Madde ortalaması $\bar{X}=2.89$ olarak saptanmıştır. Bu madde dağılımında da bir ortalama dağılım görülmektedir. Meslek bilgisi derslerinin nitelik ve nicelik bakımından yetersiz olduğunu düşünenlerin oranı %30.6 iken yeterli olduğunu düşünenler %41.7'dir. Yine bu madde içinde "kararsızım" (%34.1) seçeneğini işaretleyenlerin sayısının oransal olarak yoğunlukta olduğunu söyleyebiliriz. Benzer bir çalışmada Saraç (2002: 112) Türk dili ve edebiyatı öğretmen adaylarının %68.8' inin eğitim derslerini önemli gördüğünü ifade etmiştir. Bu veriler dikkate alındığında edebiyat öğretmeni adaylarının istenen düzeyde meslek bilgisi derslerinden yararlanamadığı algısının oluştuğu söylenebilir. Bu durum yüksek tutum puanlarına sahip öğrencilerin bu derslerden beklenen verimi sağlayamadığını göstermektedir.

Özel öğretim yöntemleri derslerinde öğrendiklerimizin, öğretmenlik yaşantımızı kolaylaştıracağına inanıyorum." maddesinde öğretmen adaylarının %6.5'i kesinlikle katılmıyorum, %3.5'i katılmıyorum, %10.6'sı kararsızım, %61.2'si katılıyorum, %18.2'si tamamen katılıyorum cevabını vermiştir. Madde ortalaması $\bar{X}=3.81$ olarak belirlenmiştir. Bu dersin öğretmenlik yaşantımızı kolaylaştıracağına ilişkin olumlu tutum geliştiren öğrencilerin %79.4 oranındayken, olumsuz düşünceye sahip olanların oranı ise %10.0'dır. Bu tutum değerlerinden hareketle "Özel Öğretim Yöntemleri" dersinin öğretmenlik mesleği açısından önemli bir ders olduğunu düşünen öğretmen adayların mesleki yeterlilik ve tutum değerlerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşabilir. Bu sonuç mesleki anlamda yeterliliklerini geliştirmek isteyen bir öğretmen aday gurubunun varlığını da ifade etmektedir. Bu bağlamda özel öğretim yöntemleri dersine yönelik olumlu tutumun ankette yer alan mesleğe bağlılık ve mesleği sevmeye ilgili olabilecek tüm sorularla tutarlılık içerisinde olduğu ifade edilebilir.

Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği öğretim teknolojilerinden en üst düzeyde yararlanmayı gerektirir." maddesinde öğretmen adaylarının %1.2'si kesinlikle katılmıyorum, %17.1'i katılmıyorum, %21.8'i kararsızım, %45.3'ü katılıyorum, %14.7'si tamamen katılıyorum cevabını vermiştir. Madde ortalaması $\bar{X}=3.55$ olarak saptanmıştır. Öğretmen adaylarının %60.0'ı oranında teknolojik imkanlardan en üst düzeyde yararlanmanın gerekliliğini ifade ederken; %18.3'ü bu madde için olumsuz bir tutum değeri ortaya koymuştur. Bu madde için "Kararsızım" (%21.8) seçeneğini işaretleyenlerin oranının da yüksek olduğunu görmekteyiz. Bu bağlamda öğretmen adayları teknolojinin kullanılmasının ya da kullanılmamasının alana herhangi bir katkı sağlayıp sağlamayacağı noktasında çekimser kalmışlardır. Oysa son dönemdeki gelişmelerle birlikte "dil becerilerinin teknolojik gelişmelerin desteğiyle ve uygun bir öğretim ortamıyla geliştirilmesi, uygun öğretim ortamının, değişik araç ve gereçlerden faydalanarak öğrencileri etkilemesi ve/veya uyarması gerektiği ifade olunmaktadır" (Demir ve Erdem, 2008). Bu bağlamda bilişim teknolojilerini üst düzeyde kullanabilme, öğretmen adayları için göz ardı edilemez bir beceri alanı olarak görülmelidir.

Türk dili ve edebiyatı öğretiminde kullanılacak yöntem bilgisi konusunda kendimi yetersiz buluyorum." maddesinde öğretmen adaylarının %1.2'si kesinlikle katılmıyorum, %25.9'u katılmıyorum, %25.9'u kararsızım, %35.3'ü katılıyorum, %11.8'i tamamen katılıyorum cevabını

Turkish Studies

vermiştir. Öğretmen adaylarının derslerde kullanacakları yöntemle ilgili bilgi düzeylerine ilişkin olarak %27.1 oranında yeterli düzeyde bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Madde ortalaması \bar{X} =3.31 olarak belirlenmiştir. %47.1 oranında ise yöntem noktasında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ifade etmişlerdir. Örneklem gurubunun neredeyse yarısına denk gelen bu değer (%47.1), öğrencilerin yöntem bilgisi noktasında kendilerini yetersiz olarak bulduklarını göstermektedir. Bununla birlikte kararsızım seçeneğini işaretleyenlerinde yüksek bir oranda (%25.9) olduğu ortaya çıkmaktadır. Türk dili ve edebiyatı öğretmen adaylarının %73.0'ı yöntem bilgisi noktasında kendisini yetersiz veya kararsız olarak nitelendirmektedir. Bu maddedeki tutarlılık düzeyi “Özel öğretim yöntemleri derslerinde öğrendiklerimizin, öğretmenlik yaşantımızı kolaylaştıracağına inanıyorum” (%79.4) sorusu ile tutarlılık göstermektedir.

Türk dili ve edebiyatı öğretmeni adayı olarak mesleki formasyon açısından kendimi yeterli buluyorum.” maddesinde öğretmen adaylarının %1.2'si kesinlikle katılmıyorum, %16.5'i katılmıyorum, %32.4'ü kararsızım, %37.6'sı katılıyorum, %12.4'ütamamen katılıyorum cevabını vermiştir. Madde ortalaması \bar{X} =3.44 olarak saptanmıştır. Öğretmen adaylarının mesleki formasyon açısından yüzde %50.0'ı olumlu; %17.7'si ise olumsuz bir tutumla yaklaşmışlardır. Öğretmen adaylarının mesleki formasyon açısından “Kararsızım” seçeneğini işaretleyenlerin oranın da (%32.4) yüksek olduğu tespit edilmiştir.

“Maddi yönü iyileştirilirse Türk dili ve edebiyatı öğretmenliğini daha büyük zevkle yaparım.” maddesinde öğretmen adaylarının %8.8'i kesinlikle katılmıyorum, %19.4'ü katılmıyorum, %10.0'ı kararsızım, %34.7'si katılıyorum, %27.1'i tamamen katılıyorum cevabını vermiştir. Madde ortalaması \bar{X} =3.52 olarak tespit edilmiştir. Maddi imkanları iyileştirmenin öğretmenlik mesleğinin icrası üzerinde etkisinin olumlu olacağını ifade edenlerin oranı %61.8'i, herhangi bir etkisi olmayacağını düşünenlerin oranı ise %28.2'dir. Maddi imkânların iyileştirilmesinin öğretmenleri olumlu bir yönde motive edeceği söylenebilir.

Sonuçlar ve Öneriler

Türk dili ve edebiyatı öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını tespit etmek amacıyla yapılan bu araştırmadan elde edilen sonuçlar şöyle özetlenebilir:

Öğrencilerin, öğretmenlik mesleğine ilgi duyma konusunda genel olarak olumlu tutumlar geliştirdikleri tespit edilmiştir. Buna göre öğrencilerin %87,70'i (\bar{X} =4.14) öğretmenlik mesleğiyle ilgili her şeyin ilgilerini çektiğini; %69,40'ı (\bar{X} =3.76) boş zamanlarında meslekle ilgili etkinliklerde bulunmaktan hoşlandığını; %82,40'ı (\bar{X} =3.56) araştırmayı gerektirdiği için öğretmenlik mesleğini sevdiğini düşünmektedir.

Öğrencilerin, öğretmenlik mesleğine bağlılık ve mesleklerini sevmeye konusunda olumlu tutumlara sahip oldukları tespit edilmiştir. Öğrenciler, %77.1'i oranında (\bar{X} =4.05), zor şartlarda da olsa öğretmenlik yapmaktan mutlu olacaklarını; %72.9'u oranında (\bar{X} =4.09), kendileri için en uygun mesleğin Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği olduğunu; %94.8 oranında (\bar{X} =4.47), öğretmenliğin zevk alınacak bir ders olduğunu; %83,6'sı oranında (\bar{X} =4.12), öğretmenlik mesleğinin manevi doyumunun daha yüksek olduğunu; %96,4'ü oranında (\bar{X} =4.46) sevgi, dostluk, barış gibi erdemlerin öğrencilere öğretilmesinde Türk dili ve edebiyatı öğretmenliğinin diğer öğretmenliklere göre daha iyi olduğunu; %94.8'i oranında (\bar{X} =4.46) özveri gerektiren, sorumluluk isteyen, zor ve bir meslek olduğunu ifade etmişlerdir.

Turkish Studies

Öğrenciler toplum ve birey hayatı açısından Türk dili ve edebiyatı öğretmenliğinin gerekli olduğuna inanmaktadırlar. Buna göre öğrencilerin %91.2'si ($\bar{X}=4.32$) Türk dili ve edebiyatı öğretmeni olarak topluma karşı sorumluluklarını daha iyi yerine getirebileceğini; %96.5'i ($\bar{X}=4.58$) de öğrencileri hayata hazırlamakta Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerine büyük görevler düştüğünü ifade etmiştir. Bununla birlikte öğretmen adaylarının %95.5'i ($\bar{X}=4.14$) Türk dili ve edebiyatı öğretmenliğinin öncelikli amacının estetik değer kazandırmak olduğunu; %88.2'sinin ($\bar{X}=4.15$) ise istedik davranış oluşturmaya gereken bir ders olduğunu vurgulamışlardır.

Öğrencilerin, mesleki yeterlilik düzeyleri hakkında dikkat çekici bulgular ortaya çıkmıştır. Buna göre öğrenciler %35.3'ü oranında ($\bar{X}=3.61$) gramer bilgisi açısından; %10.6'sı oranında ($\bar{X}=4.13$) göstergebilim, dilbilim anlambilim, kompozisyon açısından; %56.4'ü ($\bar{X}=3.56$) genel alan bilgisi açısından; %30.6 oranında ($\bar{X}=3.31$) yöntem ve teknikleri kullanma becerisi açısından; %17.7'si ($\bar{X}=3.44$) formasyon açısından kendilerini yetersiz hissetmektedirler. Ayrıca bu maddelere verilen yanıtlarda "Kararsızım" seçeneğinin diğer maddelere oranla daha fazla tercih edildiği tespit edilmiştir; bu bağlamda öğretmen adaylarının bu alanlardaki yeterliliklerinin öz güven oluşturacak düzeyde olmadığı ifade edilebilir.

Öğrenciler ayrıca %79.4'ü ($\bar{X}=3.81$) özel öğretim yöntemleri derslerinde öğrendiklerinin, öğretmenlik yaşantılarını kolaylaştıracağını; %41.7'si ($\bar{X}=2.89$) öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin nitelik ve nicelik bakımından yetersiz olduğunu; %61.8'i ($\bar{X}=3.52$) maddi yönü iyileştirilirse Türk dili ve edebiyatı öğretmenliğini daha büyük zevkle yapacaklarını belirtmişlerdir.

Öneriler

Erkek öğrencilerin mesleğe yönelik olumlu tutumları kız öğrencilerden daha düşüktür. Bu durumun sebeplerinin araştırılması erkek öğrencilerin de tutumlarının yükseltilmesine yönelik önlemler alınması gerekmektedir.

Türk dili ve edebiyatı öğretmen adaylarının yöntem bilgisi bakımından kendilerini geliştirebilmelerine fırsat verecek dersler artırılmalıdır. Öğretmenliğin beceri gerektiren özel uzmanlık alanı olduğu unutulmamalı ve özellikle uygulama basamağındaki meslek bilgisi dersleri daha nitelikli bir biçimde yürütülmelidir.

Soru sorma tekniklerini kullanabilme, sözel dil ve beden dilini kullanabilme, öğrencileri ilgi ile dinleyebilme, açıklama ve yönergelerde bulunabilme gibi etkinlik alanlarının öğretmen adaylarına eksiksiz bir biçimde aktarılabilmesini sağlayacak beceri derslerini yeniden yapılandırmak, Türk dili ve edebiyatı gibi kültür aktarımının ve anadili etkinliklerinin üst düzeyde kullanıldığı bir alan için ayrıca bir önem arz etmektedir.

Alan bilgisi derslerinin yeniden gözden geçirilmesi ve yapılandırılması öğretmen adaylarının öz yeterlilik algılarının ve tutumlarının olumlu yönde değişmesine katkıda bulunacaktır.

Uygulamalı meslek bilgisi derslerinde farklı türde okullarda çalışmalar yapılmalı ve öğretmen adaylarının, hazırbulunuşluk seviyesi farklı düzeyde olan öğrencilere karşı geliştireceği tutumlar hakkında bilgiler verilmelidir. Bu sayede öğretmen adayları göreve başladıkları okullarda karşılaştıkları problemlere karşı daha etkili çözümler getirebileceklerdir.

Okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması derslerinde öğretmen adaylarının alan bilgisi uzmanlarının yanında eğitim bilimleri uzmanlarınca da takip edilmesi, öğretmen adaylarının teorik bilgilerinin mesleki beceri biçime dönüştürmesi bakımından olumlu etkiler ortaya koyacaktır.

Turkish Studies

Araştırmada elde edilen sonuçlar öğretmen yetiştirme programının uygulanmasında daha titiz davranmanın, öğretmen adaylarının eğitim ihtiyaçlarını önceden tespit etmenin, biçimlendirici ve yetiştirici değerlendirmenin sık sık yapılmasının gerekli olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

KAYNAKÇA

- AÇIKGÖZ, Kamile, **Aktif Öğrenme**, İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları, 2002.
- AKBAŞ, Ahmet ve ÇELİKKALELİ, Öner. "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Fen Öğretimi Özyeterlik İnançlarının Cinsiyet, Öğrenim Türü ve Üniversitelerine Göre İncelenmesi," **Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 2, (1), 2006, s. 98–110.
- AKÇAY, Hüsamettin, TÜYSÜZ, Cengiz ve FEYZİOĞLU, Burak, "Bilgisayar Destekli Fen Bilgisi Öğretiminin Öğrenci Başarısına ve Tutumuna Etkisine Bir Örnek: Mol Kavramı ve Avogadro Sayısı," **The Turkish Online Journal of Educational Technology, TOJET**. 2(2), 9, 2003, s. 57-66.
- AKPINAR, Yılmaz, "Eğitim Teknolojisiyle İlgili Öğrenmeyi Etkileyebilecek Bazı Etmenlere Karşı Öğretmen Yaklaşımları," **The Turkish Online Journal of Educational Technology, TOJET**, 3(3),15, 2004, s. 124-134.
- ATAÜNAL, Aydoğan. "**Niçin ve Nasıl Bir Öğretmen?**"Milli Eğitim Vakfı Yayınları, Ankara, 2003.
- BALCI, Esergül. "Öğretmenlerin Sosyal Statü ve Ödüllendirilmesi," **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 6, 1991, s. 121-128.
- BÜYÜKKARAGÖZ, Savaş, MUSTA, Muammer, YILMAZ, Hasan ve PİLTEN, Önder, **Öğretmenlik Mesleğine Giriş (Eğitimin Temelleri)**, Mikro Yayınları Konya, 1998.
- ÇAKIR, Özler, "Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Lisans Programı ve Eğitim Fakülteleri İngilizce Öğretmenliği Lisans Programı Öğrencilerinin Mesleğe Yönelik Tutumları ve Mesleki Yeterlik Algıları," **İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 6, (9), 2005, s. 27-42.
- ÇAKIR, Özler, ERKUŞ, Adnan ve KILIÇ, Figen, "**Mersin Üniversitesi 1999-2000 Yılı Öğretmenlik Meslek Bilgisi Programının (ÖMBP) Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi**," Mersin Üniversitesi Araştırma Fonu Saymanlığı EF (ÖÇ) 2000-1 Nolu Araştırma Projesi, 2000.
- ÇAKIR, Özler, KAN, Adnan ve SÜN BÜL, Önder, "Öğretmenlik Meslek Bilgisi Ve Tezsiz Yüksek Lisans Programlarının Tutum Ve Özyeterlik Açısından Değerlendirilmesi," **Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 2, (1), 2006 s. 36-47.
- ÇAPRI, Burhan ve ÇELİKKALELİ, Öner, "Öğretmen Adaylarının Öğretmenliğe İlişkin Tutum ve Mesleki Yeterlik İnançlarının Cinsiyet, Program ve Fakültelerine Göre İncelenmesi," **İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. 9 (15), 2008, s. 33–53.
- ÇELİKÖZ, Nadir ve ÇETİN, Filiz. "Anadolu Öğretmen Lisesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarını Etkileyen Etmenler," **Millî Eğitim Dergisi**, (162), 2004.
- ÇELİKÖZ, Nadir. **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. M. Özdemir (Ed.) Asil Yayın Dağıtım, Ankara, 2004.

- ÇELİKTEK, Mustafa ve CAN, Niyazi "Yönetici, Öğretmen ve Veli Gözüyle İdeal Öğretmen," **Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 15, 2003, s. 253-267.
- ÇELİKTEK, Mustafa, ŞANAL, Mustafa ve YENİ, Yeliz, "Öğretmenlik Mesleği ve Özellikleri," **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. 19: 2, 2005, s. 207-237.
- ÇETİNKAYA, Ramazan, **Türkçe Öğretmeni Adaylarının Yeterlilik Algıları ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları**. Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Konya, 2007.
- DEMİR, Ömer ve ACAR, Mustafa, **Sosyal Bilimler Sözlüğü**, Vadi Yayınları, İstanbul, 2002.
- DEMİR, Tazegül ve ERDEM, Cem, **Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Türkçe Eğitiminde Animasyonlarla Öğretimi**, 3. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, (5-7 Ekim 2011). Ankara Üniversitesi.
- DEMİREL, Özcan, **Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı**, PegemA, Ankara, 1999.
- DEVELLİĞOĞLU, Ferit, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Aydın Yayınları, Ankara, 2001.
- ERİŞEN, Yavuz., ÇELİKÖZ, Nadir. (2003). Öğretmen adaylarının genel öğretmenlik davranışları açısından kendilerine yönelik yeterlilik algıları. **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, 1, (4): 427-439.
- ESKİCUMALI, Ahmet, "Eğitim Öğretim ve Öğretmenlik Mesleği. Y. Özden (Ed), **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**," PegemA Yayıncılık, Ankara, 2002.
- GÖKÇE, Erten. "The Role Of The Teacher In Development Of Educational Programs," World Conference on Teacher Education: 9 Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir, 1995.
- GÖMLEKSİZ, Mehmet Nuri, "Geleceğin Öğretmenlerinin Kitap Okumaya İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi," **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**.. 3(7): 64-73, 2004.
- HACIOĞLU, Fatma ve ALKAN, Cevat, **Öğretmenlik Uygulamaları**.: Alkım Yayınları, Ankara, 1997.
- KAĞITCIBAŞI, Çiğdem, **Yeni İnsan ve İnsanlar, Sosyal Psikolojiye Giriş**, Evrim Yayınevi, İstanbul, 1999.
- KARASAR, Niyazi, **Bilimsel Araştırma Yöntemi Kavramlar, İlkeler, Teknikler**, Nobel Yayın Dağıtım, 8. Basım, Ankara, 1998.
- KUZGUN, Yıldız, **Meslek Danışmanlığı**. Nobel Yayıncılık, Ankara, 2000,
- KÜÇÜKAHMET, Leyla, **Öğretmen Yetiştiren Kurum Öğretmenlerinin Tutumları**. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara, 1975.
- KÜÇÜKAHMET, Leyla, **Öğretimi Planlama ve Değerlendirme**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2003.
- Milli Eğitim Bakanlığı. **Türk edebiyatı dersi /dil ve anlatım dersi ders müfredatı/programı**, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara, 2005.
- ÖVET, Onur, **Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğini Tercih Etmelerinde Etkili Olan Faktörlerin Belirlenmesi**. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yedi Tepe Üniversitesi, İstanbul, 2006.

- PEHLİVAN, Kevser Baykara, "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları ve Okul Tutumları Arasındaki İlişki," **Eğitim Araştırmaları Dergisi**, 14, 2004. s. 1-14.
- SARAÇ, Cemal, **Türk Dili Ve Edebiyatı / Türkçe Öğretmeni Adaylarının Yeterlilikleri ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları**, Yayınlanmamış Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2002.
- SAVRAN, Ayşe ve ÇAKIROĞLU, Jale, Preservice Biology Teachers' Perceived Efficacy Beliefs In Teaching Biology. **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 21, 2001. s. 105-112.
- SÜNBÜL, Ali Murat, "**Bir Meslek Olarak Öğretmenlik. Öğretmenlik Mesleğine Giriş**," Ed. Ö. Demirel-Z. Kaya, Pegem Yayıncılık, Ankara, 2001.
- ŞEKER, Hasan; DENİZ, Sabahattin ve GÖRGEN, İzzet, "Tezsiz Yüksek Lisans Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Yeterlilikleri Üzerine Değerlendirmeleri," **Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi**, 42, 2005, s. 237-253.
- ŞİŞMAN, Mehmet, **Öğretmenliğe Giriş**. 2. Baskı, PegemA Yayıncılık, 1999, Ankara.
- TEMİZKAN, Mehmet, "Türkçe Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları Üzerine Bir Araştırma," **Eğitim Bilimleri Dergisi**, 6 (3), 2008 s. 461-486.
- TURAN, Filiz, "**2005 Dil Anlatım Dersi Kapsamı İle Genel ve Özel Hedeflerin Değerlendirilmesi ve Öğretmen Tutumları**," Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale, 2008.
- ÜNLÜ, Hüseyin, SÜNBÜL, Ali Murat ve AYDOS, Latif, "Beden Eğitimi Öğretmenleri Yeterlilik Ölçeği Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması," **Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)**, 9, (2), 2008, s. 23-33.
- ÜSTÜNER, Mehmet, "Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması," **Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi**, 45, 2006, s. 109-127.
- YILMAN, Mustafa, **Türkiye'de Öğretmen Eğitiminin Temelleri**, Nobel Yayıncılık. Ankara, 2006.
- ZENGİN, Umut, **İlköğretim Öğretmenlerinin Özyeterlilik Alguları ve Sınıf İçi İletişim Örüntüleri**. D.E.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2003.